

Održiva poljoprivreda za sigurnije prinose

Održiva poljoprivreda sve se više prepoznaje kao ključna strategija u suočavanju sa izazovima koje donose klimatske promene, dok u idealnom scenariju, ona podržava ekonomski razvoj, očuvanje prirodnih resursa i biodiverziteta.

Globalna poljoprivreda se trenutno suočava sa dvostrukim pritiscima - sa rastućom potražnjom za hranom i potrebom da se smanje negativni uticaje na životnu sredinu. Upravo održive poljoprivredne prakse nude sveobuhvatan pristup koji ima ambiciju i teži ka tome da uspostavi ravnotežu između osiguranja prinosa i očuvanja životne sredine.

Kada se govori o održivosti u poljoprivredi od ključnog značaja biće uspešna transformaciji ovog sektora ka delatnosti koja ne isrpljuje resurse, već postiže ravnotežu sa prirodnim ekosistemima, ublažava i prilagođava se na klimatske promene i jača otpornost prirodnih ekosistema i lokalnih zajednica. To je model i jedina alternativa koja može da obezbedi dugoročnu održivost prehrambenih i poljoprivrednih sistema.

Koncept i ključni elementi održive poljoprivrede

Prema definiciji, održiva poljoprivreda teži stvaranju poljoprivrednih sistema koji su ekološki prihvatljivi, ekonomski isplativi i društveno pravedni. Očuvanje prirodnih resursa, zemljišta, vode i prirodne raznolikosti je od suštinskog značaja za dugoročnu poljoprivrednu produktivnost. To je i prioritet za održive poljoprivredne prakse koje doprinose otpornosti poljoprivrednih sistema, čineći ih manje ranjivim na nepovoljne efekte klimatskih promena, ekstremnih vremenskih nepogoda, suša, poplava.

Prema podacima Ujedinjenih nacija, poljoprivreda je odgovorna za oko 23% globalnih emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG), pri čemu značajan deo dolazi iz proizvodnje, transporta i skladištenja hrane. Intenzivne poljoprivredne prakse, kao što je uzgoj monokultura i prekomerna upotreba sintetičkih đubriva i pesticida, odgovorne su za oko 70% globalnog gubitka biodiverziteta. Nasuprot tome, prakse održive poljoprivrede se oslanjaju na metode koje umanjuju štetne uticaje na životnu sredinu, odgovorno upravljaju resursima, unapređuju zdravlje zemljišta i smanjuju emisije ugljen-dioksida.

Neke značajne razlike između održive i konvencionalne poljoprivrede

Konvencionalna poljoprivreda se u najvećoj meri oslanja na upotrebu velikih količina sintetičkih materijala i intenzivno preoravanje, što može dovesti do degradacije i iscrpljivanja zemljišta, gubitka organske materije u tlu, povećanja emisije gasova sa efektom staklene bašte. Prekomerna i česta upotreba hemijskih đubriva i pesticida direktno šteti ekosistemima, doprinosi zagađenju vodotokova i osiromašenju mikrobiologije zemljišta, što sve zajedno vodi do dugoročnog pada poljoprivredne produktivnosti. Takve intenzivne i invazivne metode, iako možda mogu kratkoročno da obezbede prinos, u perspektivi su pogubne i ne vode nikuda - osim ka posnoj zemlji.

Održiva poljoprivreda, s druge strane, teži ka očuvanju prirodnih resursa, primenom rotacije useva, pokrивnih usevi i upotrebom organskih đubriva i drugim agroekološkim metodama. Takve prakse pomažu u očuvanju plodnosti zemljišta, smanjenju erozije i doprinose očuvanju biodiverziteta, čineći poljoprivredne sisteme otpornijim na uticaje klimatskih promena. Smanjenjem zavisnosti od sintetičkih ulaznih resursa, održiva poljoprivreda takođe smanjuje emisije gasova sa efektom staklene bašte, naročito metana i azotnih oksida.

Metode održive poljoprivrede

Održiva poljoprivreda obuhvata metode i pristupe koji promovišu ekološku odgovornost, očuvanje resursa, kao i dugoročnu produktivnost i prehrambenu sigurnost. Možemo razlikovati nekoliko priptupa, između ostalih organsku, ekološku i regenerativnu poljoprivredu. Svaka metoda se fokusira na različite aspekte održivosti, ali sve imaju za cilj smanjenje negativnog uticaja poljoprivrede na životnu sredinu, uz održavanje ili poboljšanje prinosa. Integracijom prirodnih procesa u poljoprivredi, smanjenjem upotrebe veštačkih đubriva i drugih hemijskih preparata, ove prakse doprinose zdravijim i otpornijim poljoprivrednim sistemima.

Organska poljoprivreda

Organska poljoprivreda je verovatno najprepoznatljivija metoda održive poljoprivrede. Zasniva se na upotrebi prirodnih đubriva poput komposta i stajnjaka, kao i metoda zaštite useva, kao što je biološka kontrola štetočina, koje u potpunosti izbegavaju sintetičke hemikalije. Organski poljoprivrednici koriste rotaciju useva, pokrивne useve i zeleni stajnjak kako bi prirodno održavali plodnost zemljišta i kontrolisali štetočine, umesto da koriste hemijska đubriva i pesticide.

Izbegavanjem sintetičkih inputa, organska poljoprivreda minimalizuje štetne uticaje na životnu sredinu, poput degradacije zemljišta, kontaminacije vode i gubitka biodiverziteta. Istovremeno, organska poljoprivreda doprinosi zdravijem zemljištu koje je sposobno da zadrži vodu i hranljive materije, što vodi ka povećanoj otpornosti na ekstremne vremenske uslove. Pored toga, organska poljoprivredna gazdinstva imaju bogatiji biodiverzitet, jer odsustvo pesticida omogućava opstanak korisnih organizama poput oprašivača i prirodnih predatora štetočina, insekata, ptica, sisara, gljiva.

Ekološka poljoprivreda

Ekološka poljoprivreda podrazumeva širok i sveobuhvatan pristup, odnosno usklađenost i integraciju poljoprivrednih praksi i tehnika sa lokalnim okruženjem. Ovakav koncept nastoji da uskladi poljoprivredne sisteme sa prirodnim ekosistemima, koji ih okružuju i u kojima se nalaze. U ekološkoj poljoprivredi, prakse se prilagođavaju prirodnom okruženju i uvažavaju specifične osobine, poput lokalnih klimatskih uslova, sastava tla, kao i postojeće prirodne raznolikosti.

Ključna komponenta ekološke poljoprivrede je očuvanje biodiverziteta. Uvođenjem više različitih vrsta useva i kultura i integrisanjem prirodnih staništa unutar imanja, poput živica i remiza, barskih staništa ili šume unutar poljoprivrednih parcela, ekološka gazdinstva podržavaju široku lepezu flore i faune. Sve to ima ključnu ulogu u održavanju ekosistemskih funkcija, poput oprašivanja, kontrole štetočina i kruženja hranljivih materija, koje su od suštinskog značaja za dugoročnu produktivnost u održivim poljoprivrednim sistemima.

Metodama ekološke poljoprivrede radi se na unapređenju zdravlja zemljišta, uz tehnike minimalnog narušavanja prirodne ravnoteže, smanjenom obradom tla i upotrebom organskih đubriva. Zdravo zemljište ima kapacitet za skladištenje ugljenika, zadržavanje vode, podržava snažniji razvoj useva, što doprinosi otpornosti poljoprivrednih sistema.

Regenerativna poljoprivreda

Regenerativna poljoprivreda je progresivan pristup u poljoprivredi koji ima za cilj obnovu i unapređenje prirodnih resursa i posebno zdravlja i mikrobiologije zemljišta. Ovakav pristup u poljoprivredi se fokusira na prakse koje obnavljaju organsku materiju tla, povećavaju biodiverzitet i poboljšavaju kruženje vode u poljoprivrednom sistemu.

Regenerativne poljoprivredne prakse, između ostalog uključuju smanjenu obradu tla, uzgajanje višegodišnjih biljaka, korišćenje pokrovnih useva, kompostiranje.

Smanjena obrada tla pomaže u sprečavanju erozije zemljišta, očuvanju njegove strukture i zadržavanju vlage. Višegodišnji usevi i kulture smanjuju potrebu za čestom obradom tla i doprinose sekvencijalnoj skladištenju ugljenika u zemljištu, tako što se razvijaju snažni korenovih sistema koji vezuju i skladište ugljenik tokom vremena. Kompostiranjem se vraćaju esencijalne hranjive materije u zemljište i poboljšava njegovu plodnost. Regenerativne farme i gazdinstva često uključuju i stočarstvo, koje u odgovornom upravljanju doprinosi zdravlju zemljišta kroz prirodni proces đubrenja i održavanja vegetacije.

Vrednost regenerativne poljoprivrede je njena sposobnost da skladišti ugljenik u zemljištu, što je čini vitalnim alatom u borbi protiv klimatskih promena. Povećanjem organske materije u zemljištima, regenerativne prakse poboljšavaju sposobnost tla da zadrži i skladišti ugljenik. Istovremeno, ove metode poboljšavaju plodnost tla, povećavaju zadržavanje vode, podržavaju biodiverzitet, što direktno doprinosi otpornosti poljoprivrednih sistema u odnosu na vremenske ekstreme, suše, poplave.

Jedinstveni doprinosi agroekoloških metoda ciljevima održive poljoprivrede

Navedene metode u organskoj, ekološkoj i regenerativnoj poljoprivredi, svaka na svoj način doprinose cilju održive poljoprivrede. Organska poljoprivreda smanjuje štetne uticaje na životnu sredinu eliminisanjem sintetičkih hemikalija, ekološka poljoprivreda integriše poljoprivredne prakse sa lokalnim ekosistemima, promovirajući biodiverzitet i zdravlje zemljišta. Regenerativna poljoprivreda ide korak dalje, obnavljajući degradirano zemljište i aktivno poboljšavajući plodnost tla i sekvencijalnu ugljenika.

Zajedno, ove metode predstavljaju snažne alate za stvaranje otpornijih, produktivnijih i ekološki održivih poljoprivrednih sistema. Kako globalni prehrambeni sistemi trpe sve veće pritiske zbog klimatskih promena i rasta populacije, usvajanje i veća primena ovih metoda je od presudne važnosti za osiguranje budućnosti u poljoprivredi.

Očuvanje biodiverziteta, resursa, zemljišta i vode – povratna sprega

Poljoprivreda zauzima više od polovine svetskog obradivog zemljišta, što je čini jednim od sektora s najznačajnijim uticajem na prirodne resurse, tlo i vodu. Nažalost, konvencionalne poljoprivredne prakse, poput intenzivnog oranja, uzgoja monokultura i prekomerne upotrebe sintetičkih pesticida i đubriva, uzrokovale su značajnu degradaciju zemljišta, gubitak plodnosti tla i rasprostranjenu zagađenost vodotokova i podzemnih voda.

Održive poljoprivredne prakse nastoje da ponude rešenja koja će čuvati i obnovljati resurse od kojih zavise ekosistemi, ali i sami poljoprivrednici. Očuvanje zemljišta je temelj održive poljoprivrede. Zdravo zemljište ključno za produktivnost useva, kao i za zdravlje celokupnog ekosistema.

Takođe, očuvanje vode jednako je važno u kontekstu održive poljoprivrede. Intenzivne poljoprivredne metode često dovode do prekomernog crpljenja vode za navodnjavanje, dok hemijski otpad iz pesticida i đubriva zagađuje reke, jezera i podzemne vode. Nasuprot tome, održive prakse poput agrosilvikulture i rotacije useva poboljšavaju sposobnost zemljišta da zadrži vlažnost i smanjuju potrošnju vode.

Agrosilvikultura podrazumeva integraciju drveća i žbunja u poljoprivredne pejzaže, što pomaže u stabilizaciji zemljišta, smanjenju oticanja vode i unapređenju lokalnog biodiverziteta. Drveće deluje kao prirodna barijera koja sprečava eroziju zemljišta, poboljšava infiltraciju vode i pruža stanište za širok spektar vrsta, čime se podržavaju i očuvanje vode i biodiverzitet.

Agroekološke prakse, strategija za buduću poljoprivrednu proizvodnju

Očuvanje biodiverziteta je još jedna ključni doprinos i nastojanje u održivoj poljoprivredi. Monokulture, koje dominiraju industrijskom poljoprivredom, iscrpljuju hranljive materije iz zemljišta i smanjuju ekosistemsku raznolikost, čineći useve podložnijim štetočinama i bolestima.

Poljoprivredni sistemi koji neguju raznovrsnost useva i kultura – koji uključuju metode poput uzgoja polikultura, međukultura i rotacije useva – ujedno i podržavaju biodiverzitet i u tlu i iznad njega. Gajenjem različitih useva, poljoprivrednici stvaraju staništa za korisne insekte, ptice i druge divlje životinje, doprinoseći stabilnosti ekosistema. Pored toga, rotacija useva prekida cikluse štetočina i bolesti i smanjuje potrebu za štetnim hemijskim inputima.

Uvođenje agroekoloških praksi, kao što su održavanje živih ograda, sadnja različitih useva i korišćenje organskih đubriva, takođe igra značajnu ulogu u podsticanju biodiverziteta. Ove prakse podržavaju zdravlje oprašivača i pčela, drugih vrsta koje imaju suštinsku ulogu za produktivnost ekosistema, kao i gljiva i mikroorganizama u zemljištu. Očuvanjem širokog spektra vrsta i prirodne raznolikosti i jačanjem ekosistemskih usluga, održiva poljoprivreda osigurava da ekosistemi ostanu otporni i sposobni da se prilagode promenljivim uslovima životne sredine. U ukupnom zbiru ove metode su svojevrsan odgovor na nove uslove izazvane klimatskim promenama.

Očuvanje biodiverziteta, zemljišnih i vodenih resursa predstavlja suštinu održive poljoprivrede. Primenom praksi i metoda koje obnavljaju zdravlje zemljišta, poboljšavaju zadržavanje vode i podstiču ekološku raznovrsnost, održiva poljoprivreda nudi put ka prehrambenoj bezbednosti i ekološkoj održivosti. Kako se svet suočava s dvostrukim izazovima klimatskih promena i iscrpljivanja resursa, prelazak na održivije poljoprivredne sisteme je jedina alternativa i nužna strategija za buduću poljoprivrednu proizvodnju.

Modeli i strategije za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte u poljoprivredi

Poljoprivreda značajno doprinosi emisijama gasova sa efektom staklene bašte (GHG) ima i ključnu ulogu u ublažavanju klimatskih promena. Procene pokazuju da je ovaj sektor odgovoran za gotovo četvrtinu globalnih emisija GHG, koje uglavnom potiču iz stočarske proizvodnje, upotrebe sintetičkih đubriva, kao i usled degradacije zemljišta i promena u korišćenju zemljišta, poput isušivanja močvara, uništavanja tresetišta, seče šuma, zbog osvajanja novih poljoprivrednih parcela.

Ipak, poljoprivreda takođe ima ogroman potencijal da deluje kao apsorber ugljenika, prvenstveno kroz sekvencijalnu sekvenciju ugljenika u zemljištu. U tom kontekstu, strategije poput karbonskih kredita i trgovine ugljenikom promovišu mogućnosti da poljoprivrednici smanje svoj ekološki otisak, a da istovremeno ostvare ekonomsku korist.

Sekvestracija ugljenika u poljoprivredi

Sekvestracija ugljenika odnosi se na proces skladištenja ugljen-dioksida (CO₂) iz atmosfere u zemljištu, korenskom sistemu biljaka i drugim oblicima biomase. U poljoprivredi, to se postiže usvajanjem praksi i agrotehničkih mera koje poboljšavaju zdravlje zemljišta i povećavaju sadržaj organskog ugljenika. Pojedine od tih praksi koriste metode:

- **Smanjeno oranje i ne-oranje (eng. no-till):** Ograničavanje i ublažavanje poremećaja strukture zemljišta smanjenim oranjem doprinosi u očuvanju strukture zemljišta, zatim i zaustavlja oslobađanje CO₂ iz tla i povećava sposobnost zemljišta da skladišti ugljenik.
- **Pokrovni usevi:** Sadjnja pokrovnih među-useva sprečava eroziju zemljišta, povećava organsku materiju i takođe podstiče hvatanje ugljenika u zemljištu.
- **Agrosilvikultura:** Integracija drveća i žbunja u poljoprivredne sisteme poboljšava biodiverzitet i deluje kao značajan apsorber ugljenika.
- **Višegodišnji usevi:** Za razliku od jednogodišnjih biljaka, višegodišnji usevi imaju dublje korenove sisteme koji skladište više ugljenika pod zemljom i poboljšavaju otpornost zemljišta tokom vremena.

- **Kompostiranje i organska poljoprivreda:** Upotreba organskih đubriva i komposta dodaje materijal bogat ugljenikom zemljištu, povećavajući njegovu sposobnost za sekvestraciju ugljenika i smanjujući zavisnost od sintetičkih inputa. Takođe, to je metod kojim se adekvatno zbrinjava organski otpada, koji se razlaže u prrodnim procesima. Time izbegava i stvaranje džepova metana na deponijama, kao i višestruko štetno paljenje i sagorevanje žetvenih ostataka.

Sistemi i shema karbonskih kredita

Karbonski kredit je prenosiva dozvola koja omogućava njenom vlasniku da emituje jednu tonu ugljen-dioksida ili ekvivalentnu količinu drugih GHG. U poljoprivredi, karbonski krediti se stiču kada poljoprivrednici usvoje prakse koje smanjuju emisiju GHG ili povećavaju sekvestraciju ugljenika u zemljištu. Ovi krediti se zatim mogu prodati kompanijama ili organizacijama koje žele da nadoknade sopstvene emisije, stvarajući finansijski podsticaj za poljoprivrednike da se uključe u održive prakse.

Trgovina ugljenikom je mehanizam koji omogućava razmenu karbonskih kredita između aktera na tržištu. Postoje dva glavna tipa karbonskih tržišta:

- **Tržišta u skladu s propisima:** Ovo su regulisana tržišta gde su kompanije zakonski obavezne da ispune određene ciljeve smanjenja emisija. Evropski sistem trgovanja emisijama (EU ETS) je primer tržišta u skladu s propisima, gde kompanije moraju ili da smanje emisije ili da kupe karbonske kredite kako bi ih nadoknadile.
- **Dobrovoljna tržišta:** Na ovim tržištima kompanije ili pojedinci dobrovoljno kupuju karbonske kredite kako bi nadoknadili svoje emisije kao deo svojih inicijativa za društvenu odgovornost ili ciljeva održivosti. Primetan je trend da iz različitih razloga, iz težnje za ekološkom odgovornosti, ali i iz marketinških pobuda, da sve više kompanija i aktera na tržištu teži postizanju neto nultih emisije. Takvi proračuni emisija su česta pojava u energetici, gde kompanije kompenzuju postignute emisije GHG kupovinom ugljeničkih kredita, zelenih obveznica, „ofseta“ i drugo.

Prednosti ugljičnih kredita za poljoprivrednike

Učešće u sistemima karbonskih kredita nudi nekoliko opcija za poljoprivrednike:

- **Dodatni izvori prihoda:** Poljoprivrednici mogu ostvariti prihod prodajom karbonskih kredita kompanijama kojima su potrebne nadoknade i kompenzacije. Time poljoprivrednici koji sprovode sekvestraciju ugljenika dopijaju finansijsku podršku za održive prakse koje bi inače bile preskupe, odnosno tržišno nekonkurentne.
- **Poboljšano zdravlje zemljišta:** Prakse koje sekvestriraju ugljenik, poput smanjenog oranja, rotacije useva i agrosilvikultura, često poboljšavaju zdravlje zemljišta, povećavaju zadržavanje vode i poboljšavaju otpornost useva na ekstremne vremenske uslove. Time dodatno osiguravaju prinose u odreženoj meri.
- **Povećana otpornost:** Usvajanjem regenerativnih poljoprivrednih praksi koje promovišu sekvestraciju ugljenika, poljoprivrednici poboljšavaju dugoročnu održivost i produktivnost svog zemljišta.

Izazovi i kritike sistema karbonskih kredita

Uprkos navedenim potencijalima, sheme karbonskih kredita se suočavaju sa značajnim kritikama i izazovima:

Precizno merenje količine sekvestriranog ugljenika u zemljištu može da bude veoma složen i skup proces. Verifikacioni procesi zahtevaju robusne sisteme praćenja kako bi se osiguralo da karbonski krediti predstavljaju stvarna i dodatna smanjenja emisija, što je teže sprovesti na velikom nivou, na velikim površinama. Upravo tamo gde je najpotrebnije, odnosno gde je potencijal i najveći.

Jedan od ključnih izazova u sekvestraciji ugljenika u poljoprivredi je osiguranje dugoročne trajnosti skladištenog ugljenika. Recimo, ako se zemljište kasnije vrati na konvencionalne poljoprivredne prakse, veći deo sekvestriranog ugljenika može se vratiti u atmosferu.

Postoji rizik od "curenja", gde smanjenje emisija u jednom području dovodi do povećanja emisija negde drugde. Na primer, ako se poljoprivredna proizvodnja smanji na jednoj farmi kako bi se podstakla sekvestracija ugljenika, druga farma može povećati proizvodnju, poništavajući ostvarenu korist.

Poljoprivrednici sa malim posedom, posebno u zemljama u razvoju, mogu se suočiti s preprekama u pristupu tržištima karbonskih kredita zbog visokih troškova sertifikacije i složenosti procesa.

Možda i glavna kritika se odnosi na to, kako neki kritičari tvrde, da će sistemi karbonskih kredita omogućiti velikim zagađivačima da nastave sa emitovanjem GHG bez značajnih promena u sopstvenim praksama.

Potencijalno rešenje podržano finansijskim mehanizmom

Integracija sistema karbonskih kredita u poljoprivredu ostaje potencijalni model za smanjenje globalnih emisija ugljenika. Stvaranjem finansijskih mehanizama za sekvestraciju ugljenika, poljoprivrednici bi postali značajni akteri u suočavanju sa klimatskim promenama. Ipak, kako bi se u potpunosti ostvario potencijal ovih sistema, potrebno je osigurati da se karbonski krediti precizno mere, da su dostupni svim poljoprivrednicima i da su u skladu sa globalnim klimatskim ciljevima, a ne samo pojedinačne strategije kompenzacije.

U načelu, u kombinaciju tehnoloških inovacija, političke podrške i angažmana poljoprivrednika, poljoprivredni sektor može značajno doprineti budućnosti sa umanjem emisija ugljenika.

Na tržištu u Srbiji, takođe se razvijaju aplikacije koje rade na uspostavljanju mehanizma merenja i verifikacije skladištenja ugljenika, dok je u zemljama EU trgovina kreditima već uveliko u povoju.

Poljoprivredni sektor u doba klimatske krize

Poljoprivredni sektor je na prvoj liniji kako u doprinosu klimatskim promenama, tako i u borbi protiv njih. Održive metode poboljšavaju zdravlje zemljišta i njegovu sposobnost zadržavanja vlage, čime se poljoprivredni sistemi čine otpornijim na suše i ekstremne vremenske uslove koji su sve učestaliji zbog globalnog zagrevanja. Ova otpornost postaje sve značajnija, ne samo za održavanje poljoprivredne produktivnosti, već i za očuvanje sigurnosti hrane u uslovima klimatske krize.

Ekonomске koristi za poljoprivrednike su dosta jasne. Kroz usvajanje održivih praksi, poljoprivrednici mogu smanjiti troškove inputa, povećati prinose i potencijalno ostvariti dodatne prihode kroz karbonske kredite i ekološke usluge. Time se stvara model u kojem očuvanje životne sredine i ekonomska održivost u načelu mogu ići zajedno. To bi trebalo da uskladi interese poljoprivrednika sa globalnim naporima u borbi protiv klimatskih promena.

Sve se veća pažnja poklanja na ESG standarde (ekološke, socijalne i upravljačke) unutar poljoprivrednog sektora, što upućuje na važnost načela odgovornog poslovanja. Od kompanija, poljoprivrednih preduzeća i poljoprivrednika se očekuje da pokažu brigu za životnu sredinu i društvenu odgovornost. ESG takođe principi podstiču dugoročno i održivo korišćenje zemljišta i odgovorno upravljanje resursima.

Prakse održive poljoprivrede pružaju jedan celoviti pristup rešavanju klimatske krize. Upravo je održiva poljoprivreda ključna za prilagođavanje promenljivoj klimi. Poljoprivrednici mogu sami da osnaže otpornost i uspostave sisteme proizvodnje koji podržava i osigurava buduće prinose.

Održive prakse povećavaju kapacitete prilagođavanja budućim izazovima i promenama, osiguravaju stabilne prinose i smanjuju ranjivost na klimatske šokove. Pored toga, direktno utiču na smanjenje emisija. Ova dvostruka korist čini da je održiva poljoprivreda jedan od ključnih delova u traganju za rešenjima i odgovoru za klimatsku krizu. To je posao i jedan od najvećih izazova i zadataka koji predstoji čovečanstvu u narednim decenijama. Zajedno sa osiguranjem prinosa.

(Fotografije: Udruženje Karlovački vinogradi)

*

Izrada ove publikacije omogućena je uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, u okviru programa podrške javnom zagovaranju „Istraži – Osnaži“ koji sprovodi Trag fondacija. Sadržaj publikacije je isključivo odgovornost Ekološkog pokreta Vrbasa i ne predstavlja nužno stavove USAID-a, Vlade SAD ili Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

*

Sremski Karlovci

Septembar 2024.

